

Майбутнє Донбасу: громадська думка в Україні та в регіонах

Загальнонаціональне опитування громадської думки проведено Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва спільно з соціологічною службою Центру Разумкова з 19 по 25 травня 2018 року в усіх регіонах України за винятком Криму та окупованих територій Донецької та Луганської областей. Опитано 2019 респондентів віком від 18 років. Теоретична похибка вибірки не перевищує 2,3%.

Фінансування опитування здійснене в рамках проекту «Програма сприяння громадській активності «Долучайся!», що фінансується Агентством США з міжнародного розвитку (USAID) та здійснюється Рада в Україні.

Для порівняння наводяться результати загальнонаціональних опитувань, проведених Фондом «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва у співпраці з Центром Разумкова 15–19 грудня 2017 року, а також 11–16 травня 2017 р. та 16–20 грудня 2016 р.

- Встановлення миру на Донбасі силовим шляхом підтримують лише 17% населення. При цьому найбільше прихильників силового варіанту серед мешканців Заходу (24%) та Центру (19%) і значно менше на Півдні (8%) та Сході (11%). Водночас і на мир «за будь-яку ціну» згодні тільки 20% опитаних. **Більшість населення – 50% – вважає, що «заради миру варто погоджуватися на компроміси, але не на всі».**
- Важливими питаннями реінтеграції є політика держави у сферах соціальної та гуманітарної політики щодо громадян з непідконтрольних територій Донбасу. **Фактично кожний з пропонує до розгляду кроків був підтриманий більшістю населення України.** Найбільш підтримуваними кроками в соціальній та гуманітарній сферах виступають передовсім спрощення доступу до навчання в українських освітніх закладах різного рівня для мешканців непідконтрольних територій (67% підтримують і тільки 16% - не підтримують), посилення контролю за здійсненням виплат внутрішньо переміщеним особам з метою уникнення зловживань (64% підтримують, 15% – проти), надання підтримки (фінансової та матеріальної) мешканцям ОРДЛО, що прагнуть виїхати на контрольовані Україною території (60% підтримують, 20% – проти); а також максимальне спрощення отримання будь-яких адміністративних послуг у прифронтових населених пунктах (60% – за, 21% - проти). Разом з тим більш неоднозначною є громадська підтримка таких кроків, як зняття обмежень на соціальні і пенсійні виплати громадянами України, що мешкають в ОРДЛО (40% - підтримують, тоді як 35% виступають проти), максимальне спрощення перетину лінії розмежування, полегшення режиму отримання перепусток (48% - підтримують, 31% - проти), посилення контролю за перетином лінії розмежування (47% - за, 26% - проти) та дозвіл на торгівлю продуктами харчування і товарами першої необхідності з непідконтрольними територіями (46% - за, 29% - проти).
- **Опитування виявило відсутність одностайності стосовно того, якою повинна бути політика України щодо непідконтрольних територій.** Вважають за потрібне офіційно визнати ці території окупованими і припинити будь-яку торгівлю, послуги, виплати та контакти (в тому числі переміщення людей з цих територій) – 17%, тримати економічну блокаду, але зберігати гуманітарні відносини (переміщення людей, виплати пенсій, поставки води та електрики) – 20,5% опитаних; дозволити торгівлю критично важливими товарами (продовольством та товарами повсякденного вжитку з боку України та антрацитом від ОРДЛО) із максимальною підтримкою гуманітарних зв'язків – 22%, нарешті, пропозицію максимально розвивати зв'язки з непідконтрольними територіями – як гуманітарні, так і торговельні – підтримують 20% опитаних громадян. А значна частина населення – кожен п'ятий респондент (20%) не визначився зі своїм баченням оптимального варіанту політики України щодо непідконтрольних територій.

- Серед рішень, які слід ухвалити для встановлення миру на Донбасі, громадяни вважають справді дієвими лише два: міжнародний тиск на Росію з тим, аби вона відмовилась від втручання у конфлікт на Донбасі (32%) та успішну *відбудову нормального життя на підконтрольній території Донбасу* (31%). Всі інші можливі рішення не вважаються ефективними для встановлення миру: надання «ДНР» та «ЛНР» особливого статусу в межах України вбачають шляхом для встановлення миру 13% населення, проведення законних виборів на територіях, контрольованих «ДНР» та ЛНР» – 13%, введення в Україні федеративного устрою – 9%, надання російській мові статусу другої державної – 6.5%, амністія всім тим, хто брав участь у бойових діях на Донбасі – 7%, припинення фінансування територій, зайнятих «ДНР» та «ЛНР» (виплату пенсій, зарплат тощо) – 7%, відмова України від перспективи членства в НАТО – 7%. Ще 14% опитаних певні, що відновити контроль України над територіями «ДНР» та «ЛНР» можливо лише військовою силою. Ця пропозиція підтримується переважно у Західному (20%) та Центральному (18%) регіонах України.

- Підтримка ідеї *введення на Донбас міжнародного миротворчого контингенту залишається незмінною* і становить 60% так само, як і минулого року. Водночас лише кожен п'ятий респондент в Україні (20%) продовжує виступати проти такої ініціативи. Найбільш позитивно ставляться до перспективи введення на Донбас миротворчого контингенту у Західному регіоні (79% підтримують, 3% - ні) та у Центральному (відповідно, 69% і 13%), переважає підтримка й на Півдні (56% проти 29%), а от на Сході думки діляться: 33.5% підтримують введення миротворчого контингенту, 40% - не підтримують і ще 27% не змогли визначитися.

РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ

1. Зараз постійно ведуться переговори щодо шляхів подолання збройного конфлікту на Донбасі. Як Ви вважаєте, чи треба задля миру йти на компроміси з Росією та керівниками самопроголошених Донецької та Луганської республік?

	Жовтень 2015	Травень 2016	Червень 2017	Грудень 2017	Травень 2018
1 – Мир – за всяку ціну, треба погоджуватися на будь-які компроміси – з ким завгодно і про що завгодно	20,7	22,5	17,9	18,1	19,7
2 – Задля миру варто погоджуватися на компроміси, але – не на всі	52,4	47,3	52,4	49,0	50,2
3 – Мир на Донбасі може встановитися лише з позиції сили – коли одна зі сторін перемаже	13,6	17,8	17,7	17,1	16,8
4 – ВАЖКО СКАЗАТИ	11,4	12,3	12,0	15,7	13,2

2. На Вашу думку, чи слід державі здійснювати такі кроки у сфері соціальної та гуманітарної політики щодо громадян, що лишились на непідконтрольних територіях Донбасу? [Позначте одну відповідь у кожному рядку]

	Так	Ні	Важко відповісти
Зняти обмеження на соціальні і пенсійні виплати громадянам України, що мешкають на непідконтрольній території	40,5	35,1	24,4
Максимально спростити перетин лінії розмежування, полегшити режим отримання перепусток	48,3	30,8	21,0
Максимально спростити отримання будь-яких адміністративних послуг у прифронтових населених пунктах	59,5	21,5	19,0
Спростити доступ до навчання в українських освітніх закладах різного рівня для мешканців непідконтрольних територій	66,6	15,8	17,6
Надавати підтримку (фінансову та матеріальну) мешканцям непідконтрольних територій, що прагнуть виїхати на території, контрольовані Україною	59,8	19,6	20,5
Дозволити торгівлю з непідконтрольними територіями продуктами харчування і товарами першої необхідності	46,4	29,0	24,5
Посилити контроль за здійсненням виплат внутрішньо переміщеним особам з метою уникнення зловживань	63,9	14,9	21,2
Зробити контроль за перетином лінії розмежування жорсткішим	47,1	26,2	26,6

3. Загалом у перспективі, як Ви вважаєте, якою повинна бути політика України щодо непідконтрольних територій? (одна відповідь, до якої Ви найбільше схиляєтесь)

1 – Офіційно визнати ці території окупованими і припинити будь-яку торгівлю, послуги, виплати та контакти (в тому числі переміщення людей з цих територій)	16,8
2 – Тримати економічну блокаду, але зберігати гуманітарні відносини (переміщення людей, виплати пенсій, поставки води та електрики)	20,5
3 – Дозволити торгівлю критично важливими товарами (продовольством та товарами повсякденного вжитку з боку України та антрацитом від непідконтрольних територій), максимально підтримувати гуманітарні зв'язки	22,3
4 – Намагатися максимально розвивати зв'язки з непідконтрольними територіями – як гуманітарні, так і торговельні	19,7
5 – інше	0,6
6 – важко сказати	20,1

4. Які рішення, на Вашу думку, слід ухвалити, щоб на Донбасі встановився мир? НЕ БІЛЬШЕ 3 ВАРІАНТІВ ВІДПОВІДІ.

1 – Відокремлення територій, зайнятих «ДНР» і «ЛНР» від України	9,8
2 – Надання «ДНР» та «ЛНР» особливого статусу в межах України	12,9
3 – Введення в Україні федеративного устрою	8,7
4 – Успішна відбудова нормального життя на територіях Донбасу, контрольованих Україною	30,6
5 – Проведення законних виборів на територіях, контрольованих «ДНР» і «ЛНР»	13,0
6 – Надання російській мові статусу другої державної	6,5
7 – Амністія всім тим, хто брав участь у бойових діях на Донбасі	7,2
8 - Змусити Росію припинити втручання в конфлікт на Донбасі (посилення міжнародних санкцій, тиск міжнародних структур на Росію)	32,0
9 – Припинення фінансування територій, зайнятих «ДНР» і «ЛНР» (виплату пенсій, зарплат тощо)	7,1
10 – Відмова від перспективи членства в НАТО, закріплення в Конституції нейтрального статусу України	6,6
11 – Військовою силою відновити контроль України над територіями «ДНР» і «ЛНР»	14,2
12 – Інше	2,1
13 – ВАЖКО СКАЗАТИ	15,8

5. Як Ви ставитеся до того, щоб на Донбас були введені міжнародні миротворчі сили?

	<i>Жовтень 2015</i>	<i>Травень 2016</i>	<i>Червень 2017</i>	<i>Травень 2018</i>
1 – Позитивно	52,7	58,0	60,2	60,6
2 – Негативно	26,9	21,1	21,1	19,6
3 – Важко сказати	20,4	20,9	18,7	19,8

РЕГІОНАЛЬНИЙ РОЗПОДІЛ

1. Зараз постійно ведуться переговори щодо шляхів подолання збройного конфлікту на Донбасі. Як Ви вважаєте, чи треба задля миру йти на компроміси з Росією та керівниками самопроголошених Донецької та Луганської республік?

	<i>Захід</i>	<i>Центр</i>	<i>Південь</i>	<i>Схід</i>	<i>Україна</i>
Мир – за всяку ціну, треба погоджуватися на будь-які компроміси – з ким завгодно і про що завгодно	13.3	14.4	33.4	26.9	19,7
Задля миру варто погоджуватися на компроміси, але – не на всі	47.3	52.7	45.4	51.5	50,2
Мир на Донбасі може встановитися лише з позиції сили – коли одна зі сторін переможе	24.5	19.0	8.4	10.7	16,8
Важко сказати	14.9	13.9	12.8	10.9	13,2

2. На Вашу думку, чи слід державі здійснювати такі кроки у сфері соціальної та гуманітарної політики щодо громадян, що лишилися на невідконтрольних територіях Донбасу?

ЗНЯТИ ОБМЕЖЕННЯ НА СОЦІАЛЬНІ І ПЕНСІЙНІ ВИПЛАТИ ГРОМАДЯНАМ УКРАЇНИ, ЩО МЕШКАЮТЬ НА НЕВІДКОНТРОЛЬНІЙ ТЕРИТОРІЇ? (%)

	<i>Захід</i>	<i>Центр</i>	<i>Південь</i>	<i>Схід</i>	<i>Україна</i>
Так	29.9	35.8	50.4	52.2	40,5
Ні	47.4	38.5	17.4	27.4	35,1
Важко відповісти	22.6	25.7	32.2	20.4	24,4

МАКСИМАЛЬНО СПРОСТИТИ ПЕРЕТИН ЛІНІЇ РОЗМЕЖУВАННЯ, ПОЛЕГШИТИ РЕЖИМ ОТРИМАННЯ ПЕРЕПУСТОК? (%)

	<i>Захід</i>	<i>Центр</i>	<i>Південь</i>	<i>Схід</i>	<i>Україна</i>
Так	36.8	40.2	65.6	62.3	48,3
Ні	45.8	36.6	8.6	19.0	30,8
Важко відповісти	17.4	23.2	25.8	18.7	21,0

МАКСИМАЛЬНО СПРОСТИТИ ОТРИМАННЯ БУДЬ-ЯКИХ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ У ПРИФРОНТОВИХ НАСЕЛЕНИХ ПУНКТАХ? (%)

	<i>Захід</i>	<i>Центр</i>	<i>Південь</i>	<i>Схід</i>	<i>Україна</i>
Так	49.5	57.2	72.3	65.8	59,5
Ні	31.7	23.8	6.3	16.1	21,5
Важко відповісти	18.8	18.9	21.4	18.1	19,0

СПРОСТИТИ ДОСТУП ДО НАВЧАННЯ В УКРАЇНСЬКИХ ОСВІТНІХ ЗАКЛАДАХ РІЗНОГО РІВНЯ ДЛЯ МЕШКАНЦІВ НЕПІДКОНТРОЛЬНИХ ТЕРИТОРІЙ? (%)

	<i>Захід</i>	<i>Центр</i>	<i>Південь</i>	<i>Схід</i>	<i>Україна</i>
Так	65.6	65.4	77.4	64.2	66,6
Ні	19.3	15.9	4.6	17.7	15,8
Важко відповісти	15.1	18.7	18.0	18.1	17,6

НАДАВАТИ ПІДТРИМКУ (ФІНАНСОВУ ТА МАТЕРІАЛЬНУ) МЕШКАНЦЯМ НЕПІДКОНТРОЛЬНИХ ТЕРИТОРІЙ, ЩО ПРАГНУТЬ ВИЇХАТИ НА ТЕРИТОРІЇ, КОНТРОЛЬОВАНІ УКРАЇНОЮ? (%)

	<i>Захід</i>	<i>Центр</i>	<i>Південь</i>	<i>Схід</i>	<i>Україна</i>
Так	51.8	63.4	66.1	58.9	59,8
Ні	26.8	18.9	7.3	19.9	19,6
Важко відповісти	21.3	17.7	26.6	21.2	20,5

ДОЗВОЛИТИ ТОРГІВЛЮ З НЕПІДКОНТРОЛЬНИМИ ТЕРИТОРІЯМИ ПРОДУКТАМИ ХАРЧУВАННЯ І ТОВАРАМИ ПЕРШОЇ НЕОБХІДНОСТІ? (%)

	<i>Захід</i>	<i>Центр</i>	<i>Південь</i>	<i>Схід</i>	<i>Україна</i>
Так	35.3	48.2	55.5	49.6	46,4
Ні	43.1	31.5	12.1	20.7	29,0
Важко відповісти	21.6	20.3	32.4	29.8	24,5

**ПОСИЛИТИ КОНТРОЛЬ ЗА ЗДІЙСНЕННЯМ ВИПЛАТ ВНУТРІШНЬО
ПЕРЕМІЩЕНИМ ОСОБАМ З МЕТОЮ УНИКНЕННЯ ЗЛОВЖИВАНЬ? (%)**

	<i>Захід</i>	<i>Центр</i>	<i>Південь</i>	<i>Схід</i>	<i>Україна</i>
Так	73.0	70.8	66.1	44.9	63,9
Ні	11.4	12.6	7.4	24.8	14,9
Важко відповісти	15.7	16.5	26.5	30.3	21,2

**ЗРОБИТИ КОНТРОЛЬ ЗА ПЕРЕТИНОМ ЛІНІЇ РОЗМЕЖУВАННЯ
ЖОРСТКІШИМ? (%)**

	<i>Захід</i>	<i>Центр</i>	<i>Південь</i>	<i>Схід</i>	<i>Україна</i>
Так	61.4	51.9	42.1	29.9	47,1
Ні	20.8	24.6	15.9	38.1	26,2
Важко відповісти	17.8	23.5	41.9	32.0	26,6

**3. Загалом у перспективі, як Ви вважаєте, якою повинна бути політика України щодо
непідконтрольних територій? (одна відповідь, до якої Ви найбільше схильняєтесь)**

	<i>Захід</i>	<i>Центр</i>	<i>Південь</i>	<i>Схід</i>	<i>Україна</i>
1 – Офіційно визнати ці території окупованими і припинити будь-яку торгівлю, послуги, виплати та контакти (в тому числі переміщення людей з цих територій)	30,2	17,8	5,1	8,8	16,8
2 – Тримати економічну блокаду, але зберігати гуманітарні відносини (переміщення людей, виплати пенсій, поставки води та електрики)	19,4	25,5	18,9	15,0	20,5
3 – Дозволити торгівлю критично важливими товарами (продовольством та товарами повсякденного вжитку з боку України та антрацитом від непідконтрольних територій), максимально підтримувати гуманітарні зв'язки	16,3	25,3	20,9	23,9	22,3
4 – Намагатися максимально розвивати зв'язки з непідконтрольними територіями – як гуманітарні, так і торговельні	12,0	12,5	27,8	33,5	19,7
5 – інше	0,5	0,3	0,7	1,1	0,6
6 – важко сказати	21,7	18,6	26,8	17,8	20,1

4. Які рішення, на Вашу думку, слід ухвалити, щоб на Донбасі встановився мир? НЕ БІЛЬШЕ 3 ВАРІАНТІВ ВІДПОВІДІ.

	<i>Захід</i>	<i>Центр</i>	<i>Південь</i>	<i>Схід</i>	<i>Україна</i>
1 – Відокремлення територій, зайнятих «ДНР» і «ЛНР» від України	11,6	11,0	3,7	9,3	9,8
2 – Надання «ДНР» та «ЛНР» особливого статусу в межах України	4,7	9,2	17,6	23,7	12,9
3 – Введення в Україні федеративного устрою	3,3	4,3	21,6	14,2	8,7
4 – Успішна відбудова нормального життя на територіях Донбасу, контрольованих Україною	26,1	27,8	41,7	34,1	30,6
5 – Проведення законних виборів на територіях, контрольованих «ДНР» і «ЛНР»	12,0	8,9	22,5	15,7	13,0
6 – Надання російській мові статусу другої державної	1,2	1,7	22,1	11,2	6,5
7 – Амністія всім тим, хто брав участь у бойових діях на Донбасі	2,3	2,9	15,7	14,0	7,2
8 - Змусити Росію припинити втручання в конфлікт на Донбасі (посилення міжнародних санкцій, тиск міжнародних структур на Росію)	45,2	38,8	21,8	15,7	32,0
9 – Припинення фінансування територій, зайнятих «ДНР» і «ЛНР» (виплату пенсій, зарплат тощо)	7,6	7,6	3,1	7,9	7,1
10 – Відмова від перспективи членства в НАТО, закріплення в Конституції нейтрального статусу України	2,9	3,6	9,6	13,2	6,6
11 – Військовою силою відновити контроль України над територіями «ДНР» і «ЛНР»	20,4	17,9	9,7	5,8	14,2
12 – Інше	0,7	3,5	1,0	1,7	2,1
13 – ВАЖКО СКАЗАТИ	18,2	18,2	11,1	12,5	15,8

5. Як Ви ставитеся до того, щоб на Донбас були введені міжнародні миротворчі сили?

	<i>Захід</i>	<i>Центр</i>	<i>Південь</i>	<i>Схід</i>	<i>Україна</i>
Позитивно	79.3	69.5	55.6	33.5	60,6
Негативно	3.3	12.8	28.7	39.7	19,6
Важко сказати	17.4	17.7	15.7	26.8	19,8